

Aanbevelingen voor het landelijke stikstofbeleid

1. Continueer de maatregelen voor natuurherstel, omdat deze hard nodig zijn om de kwaliteit van beschermde habitats te herstellen.
2. Versterk het Nationaal Natuur Netwerk, gericht op het vergroten van de ecologische veerkracht van de natuur.
3. Pas effectieve instrumenten toe die passen bij een samenleving waarin economie en ecologie in balans ontwikkeld worden. Denk hierbij aan o.a.:
  - rekeningrijden
  - het verlagen van de maximum rijsnelheid op autowegen
  - gebiedsgerichte pilotprojecten voor elektrisch rijden
  - samenwerking met werkgevers voor vermindering van de automobilititeit
  - uitbreiden van transferia voor openbaar vervoer
  - het meten (niet berekenen) van uitstoot door industrie en verduurzaming daarvan
4. Combineer de opgave voor het verminderen van de stikstofdepositie met de opgaven in het beleid voor natuurinclusieve kringlooplandbouw. In regio's kunnen ondernemers die invulling geven aan de visie LNV (Landbouw, Natuur en Voedsel) 'Waardevol en Verbonden', gestimuleerd worden.
5. Sectoren die via interne saldering de opgaven rondom klimaatverandering, biodiversiteit en circulariteit prioriteit geven, moeten daarvoor beloond worden.
6. Geef aandacht aan een oplossingsruimte voor regionale verschillen. De opgave kent een ander karakter in provincies met een hoge veedichtheid dan in de noordelijke provincies. Ook de dichtheid van het wegennet en de aan- of afwezigheid van regionale luchthavens zijn van invloed als bronnen waar maatregelen genomen moeten worden.
7. Pas externe saldering toe; zodanig dat de netto uitstoot van stikstof substantieel daalt, in een integrale aanpak met opgaven voor lucht (fijnstof, geur), bodem en water. Neem daarbij de geleerde lessen vanuit de afgelopen decennia in acht.
8. Wees voortvarend en neem regie, zodat ondernemers en economische ontwikkelingen in het algemeen niet langer dan noodzakelijk in onzekerheid verkeren over perspectieven voor ontwikkeling.